

Educatief samenwerken in onderwijs & kinderopvang

Moeten kinderen in de kinderopvang 'leren'? Nog niet zo heel lang geleden hoorde je als antwoord: 'Laat die kinderen toch spelen, ze moeten nog lang genoeg naar school.' Dat is verleden tijd. Alleen mensen die zich geen voorstelling kunnen maken van wat kinderen beleven in de kinderopvang, willen dat nog wel eens zeggen. Onder pedagogisch medewerkers is aandacht voor spelend leren vanzelfsprekend geworden.

Kinderen zouden geen kinderen zijn als ze niet van alles zouden leren in hun spel. Alleen mocht je het voorheen niet zo noemen. Ook in wet- en regelgeving kwam het woord 'leren' niet voor. Daar werd wel van alles geregeld voor de kwaliteit van de kinderopvang. De woorden die daarvoor gebruikt werden, beschreven de voorwaarden voor een goede ontwikkeling van kinderen (de vier basisdoelen van Marianne Riksen). Maar er werd niets gezegd over *wat* kinderen in de kinderopvang zouden moeten leren. Officiële teksten repten met geen woord over de pedagogische en educatieve inhoud van de kinderopvang.

De praktijk van het peuterspeelzaalwerk en het onderwijs was anders. Sinds het invoeren van de VVE-programma's (in 2000) is daar hard gewerkt aan de pedagogische en educatieve invulling van het werken met peuters en kleuters. Inmiddels werken ook veel kinderdagverblijven met een VVE-programma.

Tegenovergestelde beweging

De pedagogische en educatieve opdracht van de kinderopvang wordt nu ook 'officieel' erkend. In zijn beleidsbrief aan de Tweede Kamer van afgelopen juni schrijft minister Asscher dat kinderopvang een pedagogische

opdracht heeft en samen moet werken met het onderwijs.

De ontwikkeling van 'laat de kinderen spelen' naar 'spelend leren' maakt in het onderwijs een tegenovergestelde beweging. Kleuterleerkrachten maken bezwaar tegen de 'schoolse' manier van werken met kinderen in de groepen 1 en 2 en vragen erkenning van de educatieve waarde van spelen. Zo groeien de kinderopvang en het onderwijs naar elkaar toe.

Wat kunnen professionals in de kinderopvang en het onderwijs van elkaar leren in deze ontwikkeling? vroeg de redactie van BBMP zich af. BBMP nodigde vier roc-

'Een goede medewerker is in staat om wat een kind laat zien of vertelt, te vertalen naar wat het nodig heeft om de volgende stap in zijn ontwikkeling te zetten.'

docenten en vier pabo-docenten (zie kader) uit en vroeg hun: *'Hoe kunnen onderwijs en kinderopvang pedagogisch en educatief samenwerken, en wat kunnen zij van elkaar leren?'*

Spelen serieus nemen

Het gesprek begint met een opmerkelijke constatering: binnen de pabo's weten de meeste docenten en studenten eigenlijk heel weinig van de kinderopvang. Ze hebben geen helder beeld van wat er in de kinderopvang met de kinderen gedaan wordt, vertellen de pabo-docenten. Dat komt doordat er binnen de pabo's in de tijd vooruitgekeken wordt. Het programma is gericht op 'straks', op waar met de kinderen naartoe gewerkt moet worden. Dat betekent dat in groep 1 en 2 van de basisschool de pedagogisch-didactische aanpak sterk gericht is op het schoolse leren in de hogere klassen. Wat er aan groep 1 en 2 voorafging, vindt men eigenlijk niet zo interessant. Studenten die vier jaar op de pabo hebben gezeten, staan in de 'lesgeefmodus'. Ze worden beoordeeld op hun vaardigheid – ook bij jonge leerlingen – in het geven van voorbereide lesjes en dan is er weinig ruimte voor een speelse aanpak. Daardoor wordt er weinig aandacht besteed aan wat spel betekent voor het leerproces van kinderen en wordt spel te weinig serieus genomen.

Maar de ene pabo is de andere niet. Er zijn ook pabo's waar juist wel veel aandacht is voor het spelend leren van jonge kinderen, vertellen de pabo-docenten. Wat ook meespeelt is het statusverschil, zeggen de docenten. Professionals in kinderopvang en onderwijs verschillen in opleiding, salariering en status. Pedagogisch medewerkers zien onderwijs vaak als 'het serieuze werk'. Zij werken met de kinderen zolang die nog niet naar school gaan, of na schooltijd. Dit alles draag bij aan de beeldvorming die maakt dat spelen minder serieus wordt genomen dan leren.

Kennis, vaardigheid, talent...

Dat brengt het gesprek op wat spelend leren

nu eigenlijk is. Werken met jonge kinderen vraagt kennis over de ontwikkeling van kinderen en daarnaast om een vaardigheid die je een beetje in je moet hebben en die moeilijk is aan te leren. Het is het talent om je goed te kunnen verplaatsen in wat kinderen denken en ervaren. Een goede medewerker voor jonge kinderen is in staat om wat een kind laat zien of vertelt, te vertalen naar wat het nodig heeft om de volgende stap in zijn ontwikkeling te zetten. Daarin zit de kracht van begeleid spelend leren.

Eigenlijk is werken met jonge kinderen een enorm ingewikkeld vak, zeggen de docenten. Juist omdat er in die eerste jaren zoveel gebeurt en omdat het niet zo makkelijk is om een achterstand later in te halen. Moeten er dan vooral hbo'ers het werk met de jonge kinderen doen? Nee, zegt het docentenpanel. Er zijn veel ervaren mbo'ers die heel goed zijn in het werken met jonge kinderen.

In de kinderopvang worden de interactievaardigheden steeds belangrijker gevonden. Het zijn sleutelvaardigheden voor pedagogisch medewerkers en ook voor leerkrachten, zeggen alle docenten. Voor pedagogisch medewerkers worden veel bij- en nascholingen gegeven in interactievaardigheden. Daar worden zij gestimuleerd om zich een kindvolgende manier van begeleiden eigen te maken. Maar het is niet eenvoudig om dat goed aan te leren. De docenten beschrijven een voorbeeld van een valkuil waar pedagogisch medewerkers en leerkrachten even makkelijk in stappen: een bak water met speeltjes klaarzetten en van tevoren al in je hoofd hebben welk 'lesje' je dan zult geven. Dan is de pedagogisch medewerker of leerkracht gefocust op de inhoud die zij (zelf) wil overdragen, en niet op de ontdekkingstocht die het kind maakt met zijn handjes in het water.

Het draait allemaal om observeren, zeggen de docenten dan. Studenten moeten leren de ontwikkelingsfasen te herkennen, zij moeten kunnen zien welke ontwikkelingsstap een kind aan het zetten is en wat zij daaraan kunnen toevoegen. Dat vraagt veel oefening.

Verbinding

De docenten uit kinderopvang en onderwijs vinden elkaar in het belang van interactievaardigheden en goed kunnen observeren, daar ligt de verbinding. Ze zijn positief en optimistisch. Er is een onomkeerbare ontwikkeling gaande, zeggen ze. Het inzicht in de ontwikkeling van jonge kinderen wordt steeds groter. Maar, zo zeggen ze ook, het heeft tijd nodig. Het probleem ligt niet in de inhoud en de manier van werken maar in de verschillen in cultuur en structuur tussen kinderopvang en onderwijs. Onderwijs is een eeuwenoud instituut met een ijzeren structuur. De kinderopvang is jong, dynamisch en heeft nog een wereld te winnen. De uitdaging ligt in het loslaten van de bestaande manier van werken en je te realiseren dat je samen inhoud kunt geven aan de groei en ontwikkeling van jonge kinderen. ◀

Aan het gesprek namen deel:

Elly Singer (voormalig universitair docent Universiteit Utrecht), Angelique Sterken (IKC Consultancy), Annerieke Boland (lector Pabo Hogeschool Leiden), Helma Brouwers (Universitaire Pabo, UPvA), Dorian de Haan (voormalig lector PABO Hogeschool Inholland, universitair docent Universiteit Utrecht), Jacqueline Schoemaker (docent ROC van Amsterdam en ontwikkelaar Oog voor interactie), Hannie Roefs (Nachtoog en duovoorzitter Docentennetwerk specialisten Jonge Kind) en Cathrien Kats (Stenden Hogeschool Emmen, Docentennetwerk specialisten Jonge Kind).